

Laila Heinemann

Matkakirja

Matkailua ja matkailijoita kautta aikojen

MATKAKIRJA

LAILA HEINEMANN

MATKAKIRJA

MATKAILUA JA MATKAILIJOITA
KAUTTA AIKOJEN

© 2016 Laila Heinemann

Kannen kuva:

*By Bibliothèque de Toulouse from Toulouse, France -
Famille Crouzats, au Port de Venasque, Luchon, 6 sep-
tembre 1898,*

No restrictions,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25903910>

Kustantaja:

BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja:

Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789523304437

SISÄLTÖ

ESIPUHE.....	7
OSA I Tie, Silkkitie ja Meritie.....	11
1. Alas Niiliä ja ulos maailmaan.....	13
2. Vapaita miehiä, orjia ja olympiaturisteja	19
3. Maailman ensimmäinen matkakirjailija	26
4. Kaikki tiet vievät Roomaan	32
5. Lomanviettoa ja nähtävyyksiä	38
6. Pyhille maille	44
7. Hovimiehiä ja kiertäviä sirkuksia	51
8. Marco Polon matkat.....	57
9. ... ja Ibn Battutan retket.....	64
10. Yhä kauemmas Jerusalemistä.....	71
OSA II Terveyttä, kasvatusta ja luonnon ihmeitä.....	79
1. Vichyn vettä ja Rostockin rantatuoleja	81
2. Kaupunki nimeltä Kylpy	87
3. Suuri Matka	92
4. Kisällejä ja vapaamuurareita	98
5. Jylhiä vuoria ja ylevää kauhua	102
6. Goethen matka Italiaan.....	108
7. ... ja Acerbin matka Suomeen.....	116
8. Hevosista hevosvoimiin.....	122
OSA III Matkoja miljoonille.....	133
1. Thomas Cookin unelma	135

2. Baedeker-turisteja ja hedonisteja	143
3. Sininen juna ja Sininen nauha.....	152
4. Rivieran tarina.....	159
5. Sun, Sand and Sex.....	170
6. Cocacolanisaatio	176
7. Tapaus Bali.....	181
OSA IV Antituristit.....	189
1. Kulkumiehiä Amerikan mantereella.....	191
2. Jack Kerouac matkalla.....	196
3. Peukalokyydillä ja (inter)raiteilla.....	201
4. Hippireitti ja banaanipannukakkureitti	209
5. Goan sukupolvet.....	214
6. Yksinäisen planeetan harhailijat	220
OSA V Matkailun tulevaisuus	225
1. Lähemmäs, kauemmas, nopeammin, hitaammin	227
2. Navalta navalle ja Kuuhun.....	232
3. Matkalle lähtemättä minnekään	236
JÄLKISANAT	239
Turisti vai matkalainen?	241
LÄHTEET	247

ESIPUHE

Kiersimme aikanaan vuosia maailmalla. 25 vuoden jälkeen palasimme rakastamaamme Kaakkois-Aasiaan mieles-
sämme muistot aiemmilta matkoilta.

Mutta maailma oli muuttunut sielläkin (ja varmaan mekin). Kokemus ei enää ollut sama, itsenäinen seikkailumatkailu-
kin oli jo tuotteistettu ja entisille autioille paratiisisaarille oli noussut valtavia hotellislummeja. Kaikki tämä sai mat-
kakumppanini toteamaan, että ”Matkailun kulta-aika on ohi.”

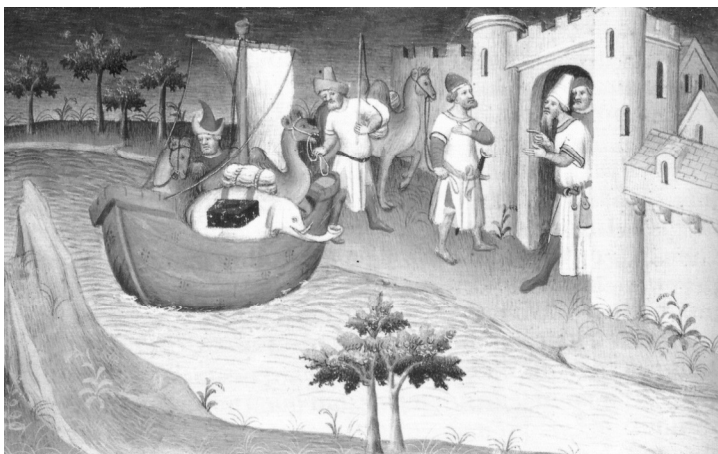
Meille tuo matkailun kulta-aika ajoittui 1970-1980-
luvuille. Monille se saattaa kuitenkin ensimmäiseksi tuoda mieleen legendaarisen Idän pikajunan, alkuperäisen Orient Expressin, ja suurten valtamerihöyryjen ajan. Joillekin eh-
kä jopa löytöretket tai Silkkien?

Maailmassa on matkustettu jo tuhansia vuosia ja maailman matkailu on historian kuluessa muuttanut muotoaan mo-
neen kertaan.

Aloitetaan siis alusta...

OSA I

TIE, SILKKITIE JA MERITIE

EDELLISEN SIVUN KUVA:

Miniatyyrikuva teoksesta Il Milione (Marco Polon matkat)

By Unknown - "The Travels of Marco Polo" ("Il milione"), Public Domain,

<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31605>

1. ALAS NIILIÄ JA ULOS MAAILMAAN

MATKAILIJOITA ENNEN AJANLASKUMME ALKUA

Egyptiläinen prinssi Harkhuf on kaiverruttanut hautakammioonsa omaelämäkerran, joka kertoo muun muassa hänen useista matkoistaan Sudaniin joskus vuosina 2300-2200 eKr. Näiltä matkoiltaan hän toi mukanaan niin kauppatavaroita kuin matkamuistojakin: suitsukkeita, eebenpuuta, öljyä, leopardin nahkoja, norsun syöksyhampaita, bumerangeja (sic!) ja jopa elävän pygmin, joka ”suuresti viehätti Hänen Majesteettiaan”¹.

Egyptiläiset matkustivat laajalti vesireittejään pitkin - etappeina tunnettiin Niilin kolme putousta. Matkustavaiset olivat pitkään kuitenkin pääasiassa joko kuninkaan lähettiläitä tai kauppiaita.

Valtava Niili oli ihanteellinen kulkureitti, koska sillä vallitsevat tuulet tarjosivat mahdollisuuden purjehtia myös vastavirtaan. Kaksoisvirran maassa alajuoksuun matkustaminen kävi joutuisasti, mutta paluu takaisin ei enää ol-

¹Casson, s.28-29.

lutkaan yhtä helppoa. Kolmannella vuosituhannella ennen ajanlaskumme alkua pienet puuveneet oli hinattava köysillä ylävirtaan. Armenialaiset, joilla oli vieläkin pitempi matka takaisin, kehittivät ”koottavan” lautan. Se kellui ilmalla täytettyjen vuotien päällä ja lautalla matkusti aina aasi tai useampikin, lautan koosta riippuen. Perillä alajuoksulla lautta hajotettiin, vuodat lastattiin aasien selkään ja takaisin palattiin jalan.

Historioitsija Herodotos kuvaa myöhemmin myös eräänlaista huvimatkailua Niilillä. Laivalasteittain ihmisiä matkusti vuotuisiin juhliin Bubastikseen, Busirikseen, Saisiin, Heliopolikseen ja moniin muihinkin kaupunkeihin. Bubastikseen hän väittää matkustaneen ”miestä ja naista, aina seitsemäänsataantuhanteen henkeen”.

Egyptiläiset oppivat pian rakentamaan myös merikelpoisia laivoja, ja he ovat todistettavasti purjehtineet alas Afrikan itärannikkoa ainakin Etiopiaan, ehkä Somaliaan saakka jo vuonna 2000 eKr.

Vuosilta 1482-1481 eKr on säilynyt matkakuvaukset, jotka kertoo kuningatar Hatshepsutin matkasta Puntin maahan Afrikan itärannikolla - se on kaiverrettu Karnakin temppelin seinään Luxorissa, jossa se on edelleen luettavissa. Sen mukaan Puntin asukkaat olivat hämmästyneinä kysyneet matkalaisilta: ”Miten te tulitte tänne tuntemattomaan maahan? Oletteko matkanneet taivaiden teitä vai purjehtineet jumalten maan meriä pitkin?”² Myös Deir-el-Bahrin temppelissä, Theban länsipuolella, on kaiverrus, jossa kuvailaan tätä parituhatta kilometriä pitkää matkaa.

²Löschburg, s. 10 (käännös kirjoittajan).

Egyptistä tuli jo varhain myös kulttuurimatkailukohde. Pyramidit, muut hautakammiot ja Gizan sfinksi houkuttelivat ihmettelijöitä kaukaa muista maista jo silloin kun ne olivat 'vasta' tuhannen vuoden ikäisiä.

Djoserin pyramidin läheisyydessä olevan temppelin seinään Sakkarassa on vuonna 1244 eKr kaiverrettu seuraava teksti: "Hdnakhte, valtiovarainministeriön kirjuri, tuli opintomatkalle ja huvittelemaan Memfististä länteen, yhdessä veljensä Panakhtin kanssa, joka on visiirin kirjuri."³ Saman pyramidin läheisyydessä on toinen myöhempi merkintä, jonka mukaan paikalla oli vierailut kokonainen kirjurikoulu, yhdeksän oppilasta. Myös Sekhmetin temppelin seinään Abusirissa on raapustettu merkintä, jonka mukaan paikalla ovat käyneet vuonna 1261 eKr kirjuri Ptah-Emwe ja hänen isänsä, joka myös oli kirjuri. Tästä voisi jo saada käsityksen, että muut eivät matkailleetkaan kuin kirjurit. Totuus lienee kuitenkin se, että muut eivät jättäneet jälkiä itsestään – kukaan muuhun ei siihen aikaan osannut vielä kirjoittaa.

Maitse matkustettiin pääasiassa jalan tai aasilla tai muulilla ratsastaen.

Kuten sanottu Kaksoisvirrat, Eufrat ja Tigris, eivät olleet yhtä purjehduskelpoisia kuin Niili. Mesopotamiassa tarvittiin teitä.

Urin kuningas Shulgi kehuu maansa matkustusoloja joskus vuonna 2100 ennen ajanlaskumme alkua sumerilaisessa runoelmassa sanoin:

³Casson, s. 32 (käännös kirjoittajan).

*Minä levitin kinttupolkuja, suoristin maani Valtatiet,
Minä tein matkustamisesta turvallista,
rakensin 'suuret talot'
Istutin puutarhoja niiden varsille,
perustin lepopaikkoja
Asutin niihin ystävällisiä ihmisiä
niin että ken tulee ylhäältä, ken tulee alhaalta
Voisi virkistyä sen viileydessä
Matkustaja joka kulkee valtatieä yöllä
Löytäisi sieltä suojan kuin hyvin rakennetusta
kaupungista⁴*

Sanakäänteet lienevät ajan tavan mukaan suuresti liioiteltuja, mutta ne osoittavat kuitenkin että jo tuolloin oli kehitelty ajatusta niin tieverkosta kuin majataloistakin.

Assyrialaisen valta perustuikin suurelta osin tieverkkoon – he myös pitivät nämä tiensä hyvässä kunnossa ja varustivat ne jopa viitoilla. Vartioasemia oli niin tiheässä, että ne saattoivat kommunikoida keskenään tulimerkein. Autiomaiden halki kulkevien teiden varsilla oli säännöllisin välimatkoin kaivoja ja pieniä linnoituksia. Assyrialaiset kehittivät pitkälle myös teiden päällystystekniikan, mutta se oli edelleen niin kallista, ettei sitä käytetty muuta kuin seremoniateihin.

Assyrialaiset rakensivat myös siltoja, mutta niitäkin sääste-
liäästi. Herodotos kuvaa tarkkaan, miten senaikaisten sillan-
rakentajat jopa käänsivät Eufraatin joen kulun siksi aikaa, kun
siltapilareja pystytettiin. Nämä kiviset pilarit ovat yhä pys-
tyssä muinaisen Babylonin raunioilla. Niiden päälle nostet-
tiin hirret, jotka voitiin myös nostaa pois – rakennelma

⁴ibid, s. 35 (käännös kirjoittajan).

Teos kattaa matkailun historian muinaisajoista tulevaisuuden visioihin, poimien sieltä täältä konkreettisia esimerkkejä.

Se ei ole tieteellinen tutkimus eikä matkailualan oppikirja, vaan pyrkii olemaan yleistajuinen ja viihdyttäväkin kokonaisuus matkustamisesta kiinnostuneelle jokamiehelle.

Kirjoittaja on matkaillut ympäri maailmaa 1970-luvun alusta lähtien, ensin opiskelijana ja viimein eläkkeellä. Elämäntyö herätti väistämättä kiinnostuksen sekä matkailua että kaikenlaisia matkailijoita kohtaan. Paitsi matkailusta, myös sen tutkimisesta on tullut rakas harrastus.

9 789523 304437